

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุวัดคำใน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกชมรม จำนวน 178 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบหลายขั้น (multi-stage sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์และกรอบแนวทางที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเองและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย วิเคราะห์เชิงเนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวน 178 ราย เป็นหญิงร้อยละ 57.3 และชายร้อยละ 42.7 ค่าเฉลี่ยของอายุเท่ากับ 72.1 ปี ร้อยละ 60.7 ยังอยู่กับคู่สมรส ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 ไม่เคยเรียนหนังสือ ด้านการประกอบอาชีพร้อยละ 51.7 เป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ยังคงประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา ทำสวน) ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่ ได้รับเงินจากบุตรร้อยละ 87 มีเพียงร้อยละ 2.2 ที่ได้รับเบี้ยยังชีพจากราชการ แต่เพียงอย่างเดียว รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 2,308.9 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 500 - 1,500 บาทต่อเดือน สำหรับความเพียงพอของรายได้นั้น ร้อยละ 62.4 มีเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ มีเพียงร้อยละ 15.2 ที่มีเหลือเก็บ

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68 อาศัยอยู่กับ คู่สมรส บุตรหลาน และญาติพี่น้อง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พบมากที่สุดคืออยู่รวมกัน 3 - 4 คน ร้อยละ 71.9 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมที่ทำคือการหุงข้าว/ทำกับข้าวและดูแลความสะอาดบ้านคือร้อยละ 61.2 เท่ากัน เมื่อมีการเจ็บป่วยส่วนใหญ่ร้อยละ 57.9 จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ร่วมกันจาก คู่สมรส บุตร หลาน และเพื่อนบ้าน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.2 มีโรคประจำตัว โรคที่พบ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูกและข้อ โรคกระเพาะอาหาร โรคเบาหวาน และโรคหัวใจ

ระยะเวลาของการเป็นสมาชิกชมรมโดยเฉลี่ย 4.8 ปี เหตุผลของการเป็นสมาชิกชมรมนั้นคือต้องการได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยจากบุคลากรสาธารณสุขมากที่สุดคือร้อยละ 69 รองลงมาคือต้องการที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เท่ากับร้อยละ 65.7

2. ลักษณะความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ ในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม การตอบสนองความต้องการของสมาชิกและการพึ่งตนเองของชมรม

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านพบว่า ร้อยละ 65.7 ได้รับเชิญเข้าร่วมประชุมเป็นประจำ เมื่อมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของชมรมนั้น ส่วนใหญ่ทำเป็นบางครั้งร้อยละ 57.9 สมาชิกให้การสนับสนุนเงินและสิ่งของแก่ชมรมเป็นประจำร้อยละ 75.3 สมาชิกได้รับทราบการชี้แจงบัญชีรายรับ-รายจ่ายและสรุปผลการดำเนินงานของชมรมเป็นประจำร้อยละ 60.7 และร้อยละ 78.6 ตามลำดับ ในด้านความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.7 ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมจัดขึ้นในแต่ละครั้งเป็นประจำ มีเพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้น ที่ไม่เคยเข้าร่วมเลย ชมรมมีการเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวต่างๆ ให้แก่สมาชิกทราบ วิธีการที่ได้รับข่าวสารมากที่สุดคือ การรับฟังจากหอกระจายข่าวร้อยละ 91.63 สำหรับการตอบสนองความต้องการของสมาชิกชมรมนั้น ร้อยละ 94.9 ได้รับประโยชน์เมื่อเป็นสมาชิกของชมรม โดยจะได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้นถึงร้อยละ 91.6 ส่วนความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการบริหารชมรมพบว่า ร้อยละ 64 มีความพึงพอใจมาก มีเพียงร้อยละ 3.4 เท่านั้น ที่มีความพึงพอใจน้อย ในด้านการพึ่งตนเองของชมรมนั้น สมาชิกชมรมทราบในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรมถึงร้อยละ 93.9 โดยร้อยละ 82 เข้าใจว่าการจัดตั้งชมรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้รับการดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ส่วนความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติและการสิ้นสุดสมาชิกภาพนั้น กลุ่มตัวอย่างทราบถึงร้อยละ 65.7 และ 64.7 ตามลำดับ

3. สรุปผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการบริหารชมรม

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาลักษณะองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุวัดคำโน ในด้านลักษณะสภาพของชมรมและการบริหารจัดการของชมรมนั้น สามารถสรุปผลการสนทนากลุ่ม ได้ดังนี้

3.1 ลักษณะสภาพของชมรม

ชมรมผู้สูงอายุวัดคำโน ยังไม่มีสถานที่ทำการเป็นของชมรมโดยเฉพาะ ปัจจุบันได้อาศัยอาคารไม้ 2 ชั้น ซึ่งเดิมเป็นกุฏิสงฆ์เป็นที่ทำการ ภายในสำนักงานมีอุปกรณ์การออกกำลังกาย เครื่องโสตทัศนูปกรณ์และครุภัณฑ์สำนักงาน อาคารดังกล่าวนอกจากใช้เป็นที่ทำการของชมรมแล้วยังใช้เป็นร้านค้าสวัสดิการของชมรมด้วย สถานที่ตั้งชมรมในปัจจุบันมีความเหมาะสมดี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างสะดวกและมีบริเวณกว้างขวางเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม

3.2 การบริหารจัดการของชมรม

ชมรมผู้สูงอายุวัดคำโน ได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างภายในชมรม โดยมีกรมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการ จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีการกำหนดหน้าที่ของตำแหน่งต่างๆ เช่น ประธานชมรมมีหน้าที่ดูแลการดำเนินงานทั่วไปของชมรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รองประธานชมรมมีหน้าที่ดำเนินงานต่างๆ ร่วมกับประธานชมรม เลขานุการมีหน้าที่จดบันทึกการประชุมและประสานงานภายในของชมรมระหว่างสมาชิก เภรัญญิกมีหน้าที่ควบคุม ดูแล ตรวจสอบรายรับ – รายจ่าย เก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของชมรม คณะกรรมการเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี ส่วนใหญ่แต่ละท่านจะได้รับการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพราะที่ผ่านมา สามารถปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จ มีเพียงบางท่านเท่านั้นที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะอ่านและเขียนหนังสือได้ไม่คล่อง แต่กรรมการคนอื่นๆ ก็ช่วยเหลือทำหน้าที่แทนจนชมรมประสบผลสำเร็จมาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนระเบียบข้อบังคับของชมรมจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการบริหารชมรมร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากโรงพยาบาลชุมชน ทำการร่างระเบียบแล้วนำเสนอในที่ประชุมใหญ่ เพื่อให้สมาชิกให้ความเห็นชอบก่อนนำมาใช้ ซึ่งทางคณะกรรมการทุกคนมีความเห็นว่าระเบียบข้อบังคับของชมรมในปัจจุบันมีความเหมาะสมดี เนื่องจากสามารถควบคุมสมาชิกส่วนใหญ่ให้ปฏิบัติตามได้ ส่งผลให้ชมรมสามารถดำเนินการต่อไปได้เป็นอย่างดี ในด้านการจัดทำแผนการดำเนินงานของชมรม จะมีการพูดคุยร่วมกันในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยให้สมาชิกเสนอข้อคิดเห็นและกิจกรรมที่จะจัดให้มีขึ้นในปีต่อไป แต่แผนงานดังกล่าวยังไม่ได้มีการ

ระบุรายละเอียดต่างๆ เช่น ระยะเวลาการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบในแต่ละแผนงาน แต่ทางชมรมจะมีการติดตามความก้าวหน้าของแต่ละแผนงานในที่ประชุมทุกเดือน

ด้านการเงินของชมรมนั้น ปัจจุบันชมรมมีทุนอยู่ในบัญชีฝากธนาคาร 2 บัญชี โดยบัญชีแรกได้รับการสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 52,792 บาท อีกหนึ่งบัญชีได้จากการบริหารจัดการของชมรม ซึ่งมีเงินจำนวน 30,715 บาท โดยมีที่มาของเงิน คือ เงินค่าสมัครแรกเข้าเป็นสมาชิก เงินส่วนแบ่งค่าฌาปนกิจสงเคราะห์ การรับบริจาคจากชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ ส่วนการจัดกิจกรรมของชมรมมีหลายประเภท เช่น กิจกรรมทางด้านศาสนา ประเพณี กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย กิจกรรมการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ กิจกรรมร้านค้าสวัสดิการชมรมและกิจกรรมการกุศลต่างๆ การจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นอยู่ด้วยความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก สำหรับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมนั้น มีทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน เช่น คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอชุมพล (คปสอ.ชุมพล) สำนักงานศึกษาธิการอำเภอชุมพล สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดแม่ฮ่องสอน สมาคมแม่บ้านสาธารณสุข กองทุนโครงการลงทุนเพื่อสังคม (SIP) และการสนับสนุนจากชุมชน โดยให้การสนับสนุนในด้าน ด้านวิชาการ งบประมาณและสิ่งของต่างๆ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุวัดคำใน อำเภอชุมพล จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ ผลการศึกษาสามารถอภิปรายตามประเด็นและวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 178 ราย (ตาราง 1) โดยเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.3) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 42.7) ซึ่งเป็นไปตามสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุสมาชิกลดน้อยที่สุด 58 ปี สูงที่สุดคือ 98 ปี ค่าเฉลี่ยของอายุเท่ากับ 72.1 ปี เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า เพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 74.3 ปี เพศชาย 71.1 ปี ซึ่งเป็นไปตามอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดที่พบว่าผู้หญิงจะมีค่าเฉลี่ยของอายุมากกว่าเพศชาย (พรพันธ์ บุญรัตพันธุ์, 2543, หน้า 5) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยสูงอายุตอนต้น คือ อายุ 60-69 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง

และสามารถทำงานหรือประกอบกิจวัตรประจำวันได้ดี ในส่วนสถานภาพสมรสร้อยละ 60.7 ยังอยู่กับคู่สมรส ด้านการศึกษาร้อยละ 55.6 ไม่เคยเรียนหนังสือ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในอดีตระบบ การศึกษายังให้บริการไม่ทั่วถึงเช่นในปัจจุบัน ร้อยละ 51.7 ไม่ได้ประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ยังคง ประกอบอาชีพอาจเนื่องมาจากสุขภาพที่ยังเอื้ออำนวยและความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ทำให้ต้อง ทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา ทำสวน) ร้อยละ 38.4 รองลงมาร้อยละ 22.1 ประกอบอาชีพค้าขาย สำหรับผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ แหล่งรายได้ส่วนใหญ่ร้อยละ 87 ได้รับเงินจากบุตรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวารสาร ศิริสว่างและคณะ (2543, หน้า 71) และศุภาลักษณ์ เขียวขำ (2543, หน้า 55) จึงเห็นได้ว่ายังมี การเอาใจใส่และทดแทนบุญคุณจากบุตรหลาน ซึ่งความกตัญญูรู้คุณ พ่อ แม่ ยังคงเป็นคุณสมบัติ ของคนไทยเช่นเดิม (ปรีชา อุปโยธินและคณะ, 2541, หน้า 59) สำหรับความเพียงพอของรายได้ เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการครองชีพนั้น ร้อยละ 62.4 มีเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ อีกร้อยละ 22.4 ไม่เพียงพอ มีเพียงร้อยละ 15.2 ที่มีเหลือเก็บ ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของนภาพร ชโยวรรณและ มาลินี วงษ์สิทธิ์ (อ้างใน อ่ำไพ ชนะกอกและคณะ, 2535, หน้า 77) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประชากร ผู้สูงอายุไทยและปัญหาของผู้สูงอายุทั่วประเทศ พบว่าปัญหาที่ผู้สูงอายุประสบอยู่คือ การมีรายได้ ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ อาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งมีการเพาะปลูกข้าว ผัก ผลไม้ มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติจึงไม่ต้องใช้จ่าย เงินในเรื่องนี้ บางครั้งก็มีการแบ่งปันกันในระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะวิถีชีวิตของคนในชนบท

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 68 พักอาศัยอยู่ในครอบครัวใหญ่ที่ประกอบ ไปด้วยคู่สมรส บุตร หลาน และญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวขยาย (ตาราง 2) โดยมี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.2 คน ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของ ประชากรไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-พ.ศ.2544) ที่มีค่า เฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เท่ากับ 3 คน (กองสาธารณสุขและคุ้มครองผู้บริโภค, มปป., หน้า 25) ทำให้ ผู้สูงอายุยังคงได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอยู่ ร้อยละ 71.9 ยังคงมีการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันอยู่ โดยกิจกรรมที่ทำการหุงข้าว/ทำกับข้าวและดูแลทำความสะอาดบ้านพบได้เท่ากัน คือร้อยละ 61.2 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอ่ำไพ ชนะกอกและคณะ (2535, หน้า 76) เกริกศักดิ์และสุรีย์ บุญญาอนุพงษ์ (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่าบทบาทของผู้สูงอายุในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือ บุตร หลานและคนในครอบครัวในด้านต่างๆ เช่น การดูแลทำความสะอาด บ้าน การเลี้ยงหลาน เป็นต้น ทำให้สูงอายุมีความรู้สึกว่าคุณค่าอยู่ นอกจากนี้กลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษาร้อยละ 56.2 มีโรคประจำตัวเมื่อแยกตามเพศแล้วพบว่าเพศหญิงมีโรคประจำตัวมากกว่าเพศชาย (ตาราง 3) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแบบแผนการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ปี พ.ศ.2541 ที่พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีอัตราการร้อยละของการเป็นโรคต่างๆมากกว่าเพศชาย การเป็นเช่นนี้ น่าจะเกิดจากอายุคาดเฉลี่ยที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง นั่นคือ เพศหญิงมีอายุยืนยาวกว่าเพศชาย (นพวรรณ จงวัฒนาและคณะ, 2541, หน้า 25) โดยโรคที่พบจาก กลุ่มตัวอย่าง 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 40.4 โรคกระดูกและข้อร้อยละ 7.9 โรคกระเพาะอาหารร้อยละ 6.7 โรคเบาหวานร้อยละ 6.2 และโรคหัวใจร้อยละ 3.9 (ตาราง 4)

2. ลักษณะความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ ในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความต่อเนื่อง ในการจัดกิจกรรม การตอบสนองความต้องการของสมาชิก และการพึ่งตนเองของชมรม

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุวัดค่าใน จากการศึกษาพบว่าสมาชิก ได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ร่วมสนับสนุนเงินหรือสิ่งของแก่ชมรม เข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรม จัดขึ้นในแต่ละครั้งและร่วมติดตามประเมินผล โดยทางชมรมจะแจ้งผลการดำเนินงานให้สมาชิก ได้ทราบ (ตาราง 7) ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2540, หน้า 120) ที่ได้อธิบายไว้ว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปจะประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่ต้องใช้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโดยการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าไปร่วมบริหาร การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะ แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดทำแผนงาน/โครงการของชมรม ซึ่งเป็นขั้นตอน ที่สำคัญในการกำหนดสิ่งที่ชมรมจะทำในอนาคต ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จะต้องมีการ ตัดสินใจ (decision making) ทั้งนี้ในทางปฏิบัติสมาชิกอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่การตัดสินใจถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิก ได้กระทำการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมของชมรม จึงถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะสมาชิกชมรมเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการด้วยตนเอง ทั้งนี้จากการที่ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุ อาจเป็นเพราะว่าก่อนที่จะดำเนินการก่อตั้งชมรม เจ้าหน้าที่ได้ให้ความรู้และชี้แจงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของชมรมให้ผู้สูงอายุได้รับทราบ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจและตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ในวัยสูงอายุ ซึ่งตรงกับสภาพปัญหาที่กำลัง จะเกิดขึ้นกับตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมขึ้นมาด้วยความสมัครใจ (ทรงศักดิ์ มีชัย, 2544, หน้า 165) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภัทร ขจรมาศบุญปี (2540, หน้า 27) ที่พบว่า การที่จะให้สมาชิกองค์กรมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ต้องสนับสนุนให้เข้าใจ ได้เรียนรู้ ได้รับการ

ฝึกอบรมหรือให้ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สมาชิกมองเห็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สมาชิก เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานได้มากขึ้น และการเข้าร่วมในกิจกรรมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนและร่วมรับผลประโยชน์ กระบวนการดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งเป็นลักษณะหรือปัจจัยที่สำคัญจะขาดเสียไม่ได้ในองค์กรหรือชุมชนที่เข้มแข็ง (เทียบ เหล่าสุวรรณ, 2541, หน้า 9)

ในด้านการตอบสนองความต้องการของสมาชิก จากการศึกษาพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีเหตุผลของการสมัครเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุคือ ต้องการที่จะได้รับการดูแลสุขภาพจากบุคลากรสาธารณสุข (ตาราง 6) ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุคือบุคคลที่กำลังอยู่ในภาวะเสื่อมถอยไม่เพียงแต่ด้านร่างกายเท่านั้น แต่รวมถึงด้านจิตใจและสังคมด้วย (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2541, หน้า 10) สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวและลักษณะของโรคที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง (ตาราง 3 และตาราง 4) และจากการศึกษาของศศิพัฒน์ ยอดเพชร(อ้างใน อัญชลี พรประสาทผล, 2543, หน้า 123) พบว่าผู้สูงอายุมีความคาดหวังที่จะให้ตนเองมีสุขภาพแข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนกว่าวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อแต่ละคนสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุแล้ว พบว่าได้รับประโยชน์ตามที่ตนคาดหวังไว้คือ ได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้น (ตาราง 9) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการรวมกันขึ้นเพื่อจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุในครั้งนี้ ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้รับการดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ (ตาราง 10) แสดงให้เห็นว่าสมาชิกแต่ละคนได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเอง เมื่อความต้องการของตนเองได้รับการตอบสนอง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (ทรงศักดิ์ มีชัย, 2544, หน้า 146) การที่องค์กรมีความสามารถทำให้สมาชิกพอใจหรือสนองความต้องการของสมาชิกได้ ย่อมเป็นหลักประกันไว้ว่ากลุ่มหรือองค์กรนั้นไม่ล่มสลาย มีโอกาสก้าวไปสู่ความสำเร็จร่วมกันได้และเป็นลักษณะหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มหรือองค์กรนั้นมีความเข้มแข็ง (เทียบ เหล่าสุวรรณ, 2541, หน้า 9)

การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องของชมรม ได้ดำเนินการต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนความต้องการของสมาชิก เมื่อชมรมดำเนินกิจกรรมจึงได้รับความร่วมมือจากสมาชิกและประชาชนทั่วไป โดยการเข้าร่วมกิจกรรมและให้การสนับสนุนในรูปของเงินและสิ่งของ (ตาราง 7) ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กิจกรรมที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องคือ กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย กิจกรรมทางด้านศาสนา ประเพณี กิจกรรมการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ กิจกรรมฉายภาพยนตร์ กิจกรรมร้านค้าสวัสดิการ

ชมรมและกิจกรรมการกุศลต่างๆ การจัดกิจกรรมที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องนี้อาจเป็นเพราะว่าชมรมได้มีการเผยแพร่ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ ให้สมาชิกทราบ เพราะการได้รับข่าวสารมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ (นพวรรณ จงวัฒนาและคณะ, 2541, หน้า 25) ทั้งนี้วิธีการที่สมาชิกได้รับข่าวสารมากที่สุดคือการรับฟังจากหอกระจายข่าว (ตาราง 8) เนื่องจากบ้านเรือนจะอยู่กันเป็นกลุ่ม เวลาประกาศเสียงตามสายในชุมชนจึงได้ยินกันทุกหลังคาเรือน รวมทั้งที่ทำการของชมรมอยู่ในวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน ด้วยลักษณะที่เอื้ออำนวยเช่นนี้ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมชัดเจนที่จัดบ่อย เช่น กิจกรรมการตรวจสุขภาพให้กับสมาชิกชมรมทุกเดือน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากอีกทั้งมีความสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ในฐานะผู้ให้บริการหรือผู้สูงอายุในฐานะผู้เข้าร่วม โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นมานั้นถือว่าเป็นหัวใจของชมรม เพราะชมรมผู้สูงอายุที่ยังคงสภาพอยู่ถึงทุกวันนี้ เนื่องมาจากการมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเปรียบเสมือนการถักทอปัจจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของพลังที่ยิ่งใหญ่กว่าลำพังผู้สูงอายุแต่ละคนมี นั่นคือพลังของกลุ่มทำให้การดำเนินงานต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้ง่าย (แสวง ขาวแก้ว, 2543, หน้า 115) นอกจากนี้สุภัทร ขจรมาศบุษย์ (2540, หน้า 29) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้องค์กรเข้มแข็งคือ องค์กรนั้นต้องมีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนั้นชมรมที่มีการจัดการด้านกิจกรรมที่ดีคือ มีความหลากหลายของกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงการจัดการด้านกิจกรรม ย่อมส่งผลให้สมาชิกสนใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอมากกว่าชมรมที่มีการจัดการกิจกรรมที่ไม่ดี ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันย่อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญหนึ่งของความเข้มแข็งขององค์กร (อนุชาติ พวงสำลี อ่างโน โนชา วิบุลากร, 2544, หน้า 82) นอกจากนี้ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539, หน้า 13) พบว่าการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในสังคม สอดคล้องกับ นันทิยา โพธิสา (อ่างโน แสวง ขาวแก้ว, 2543, หน้า 118) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมเป็นประจำ จะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับที่ดีขึ้นกว่าเดิม

การพึ่งตนเองของชมรม จากการศึกษาพบว่าสมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติและการสิ้นสุดสมาชิกภาพและเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุร่วมกัน (ตาราง 10) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าสมาชิกผู้เป็นเจ้าของชมรมมีความรู้ในด้านต่างๆ รวมตัวกันโดยมีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในการที่จะแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่ม อันเป็นพื้นฐานของการพึ่งตนเองของกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน, 2543, หน้า 10) นอกจากนี้การมีอุดมการณ์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะ

ยึดเหนี่ยวทิศทางของการรวมกลุ่มเอาไว้ว่าเป็นเป้าหมายที่จะเดินไปข้างหน้า ซึ่งการมีอุดมการณ์ดังกล่าว เป็นตัวบ่งชี้ได้อย่างหนึ่งว่าองค์กรหรือกลุ่มนั้นมีความเข้มแข็ง (สมพันธ์ เตชะอธิกและวิเชียร แสงโชติ , 2538, หน้า 3-9) ในด้านเงินทุนจากการศึกษาพบว่า ชุมรมมีการระดมทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรม โดยมีแหล่งที่มาทั้งจากทางราชการและการร่วมระดมทุนภายในชุมชนเอง ซึ่งการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนนั้น น่าจะมาจากการที่ชุมชนมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เจตนารมณ์และการดำเนินงานของชมรม จึงเกิดการสนับสนุนขึ้น (ทรงศักดิ์ มีชัย, 2544, หน้า 156) สำหรับการพึ่งตนเองในด้านการดำเนินงานนั้น จากการศึกษาพบว่า ชมรมมีการมอบหมายงานเพื่อให้แต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อบริหารจัดการชมรม ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการพึ่งตนเอง โดยเริ่มจากการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเทียบ เหล่าสุวรรณ (2541, หน้า 11) ที่กล่าวไว้ว่า กลุ่มหรือองค์กรที่พึ่งตนเองได้นั้น จะต้องมิลักษณะการใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากทรัพยากรและความสามารถของกลุ่มมากกว่าพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก นอกจากนี้พบว่า ชมรมมีการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกเพื่อที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินงานและสมาชิกได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ชมรมจัดขึ้น แสดงให้เห็นว่าชมรมมีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ ลักษณะดังกล่าวได้สอดคล้องกับคำกล่าวของสุรวุฒิ ปัดไชสง (อ้างในโนนา วิบุลากร, 2544, หน้า 22-23) ที่กล่าวไว้ว่าชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้น ต้องมีความสามารถในการคิด วางแผน กำหนดการดำเนินงานหรือจัดการวิถีชีวิตของชุมชน โดยไม่ต้องรอหรืออาศัยบุคคลภายนอกมาจัดการให้

3. ลักษณะองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชมรม ในด้านสภาพของชมรม ลักษณะสมาชิกและการบริหารจัดการของชมรม

3.1 ลักษณะสภาพชมรม

สถานที่ตั้งของชมรมผู้สูงอายุวัดคำใน จากการศึกษาพบว่าได้ใช้วัดคำในเป็นที่ทำการและจัดกิจกรรมของชมรม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่สามารถเดินทางมาร่วมกิจกรรมได้อย่างสะดวกและมีบริเวณกว้างขวางเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบรรลุ ศิริพานิชและคณะ (2539, หน้า 107) ที่ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า การใช้วัดเป็นที่ตั้งของชมรมนั้นเหมาะสมสำหรับชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้จากการศึกษาของอัญชลี พรประสาทผล (2543, หน้า 144) ที่พบว่า ชมรมผู้สูงอายุที่มีสถานที่ตั้งของชมรมอยู่ในวัด จะมีผลต่อความเข้มแข็งของชมรมมากกว่าชมรมผู้สูงอายุ ที่มีที่ตั้งของชมรมอยู่ในบริเวณอื่นๆ เช่น ลานเอนกประสงค์ของชุมชน ทั้งนี้วัดเป็นศูนย์กลางทางสังคมและ

ศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย การได้เข้าวัดทำบุญ ทำทาน ตามประเพณี จึงกลายเป็นกิจกรรมของ ผู้สูงอายุ เป็นที่พึงทางด้านจิตใจให้สงบนิ่งและเป็นสถานที่พบปะของคนรุ่นเดียวกัน ซึ่งผู้สูงอายุ เชื่อว่าการเข้าวัดทำบุญ ทำทาน รักษาศีลภาวนา เป็นความสุขและเป็นสิ่งที่แสดงถึงการกระทำ ความดี เหมาะสมกับวัยสูงอายุ (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2541, หน้า 217-218) และการนำวัด เข้ามามีบทบาทจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานของกลุ่มไปสู่ความสำเร็จได้ด้วย (จารุภรณ์ เถาะหัตต์ อ่างโน แสง ขาวแก้ว, 2543, หน้า 39-40)

3.2 ลักษณะของสมาชิก

ลักษณะของสมาชิกชมรมด้านอายุ จากการศึกษาพบว่าชมรมผู้สูงอายุวัดคำโน ไม่ได้รับสมาชิกจำกัดเฉพาะผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปเท่านั้น โดยแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ประเภท ประเภทสามัญอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ประเภทวิสามัญอายุต่ำกว่า 60 ปีลงมา อายุ สมาชิกน้อยที่สุดคือ 58 ปี อายุมากที่สุดคือ 98 ปี (ตาราง 1) โดยมีช่วงอายุ 60-69 ปี มากที่สุดคือ ร้อยละ 42.6 ซึ่งสอดคล้องกับบรรลุ ศิริพานิชและคณะ(2539, หน้า 104) ที่กล่าวว่าชมรมผู้สูงอายุที่ สามารถพึ่งตนเองได้นั้น ควรจะมีความหลากหลายของช่วงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป หากชมรมใดมีสมาชิกที่มีอายุมากขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ ชมรมนั้นมักจะขาดคนดำเนินการที่เข้มแข็ง การมีความหลากหลายของช่วงอายุ จะทำให้ชมรมมีสมาชิกที่มีสุขภาพดี มีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง สามารถช่วยดำเนินการกิจกรรมของชมรมและมีแนวคิดที่หลากหลาย ไม่ถ้าสมัย จนเกินไป จะเป็นผลทำให้ชมรมมีศักยภาพมากขึ้น

ลักษณะของสมาชิกชมรมด้านการศึกษา (ตาราง 1) หากใช้ระดับการศึกษาวัด ความรู้ของสมาชิก พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนหนังสือ ดังนั้นสถานภาพทางความรู้มีความใกล้เคียง กันหรือมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ทำให้การบริหารชมรมเป็นไปด้วยดี สมาชิกเข้าใจ พุดคุยกัน ได้สนิทสนม ไม่มีช่องว่างในการสื่อความหมายซึ่งลักษณะนี้จะพบได้ในชมรมผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ใน หมู่บ้านหรือชุมชน แต่ชมรมในเมือง โดยเฉพาะชมรมที่ใช้โรงพยาบาลหรือสถานที่ราชการเป็นที่ตั้ง ของชมรม มักมีความแตกต่างกันในเรื่องสถานภาพทางความรู้ของสมาชิก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อ การสื่อสาร ทักษะคิดและแนวความคิดก็แตกต่างกันไป ทำให้ความสนิทสนมระหว่างสมาชิกไม่ แนบแน่นเท่าที่ควร (บรรลุ ศิริพานิช และคณะ, 2539, หน้า 104)

ลักษณะของสมาชิกชมรมด้านเศรษฐกิจ (การเงิน) โดยใช้ความเพียงพอของรายได้ จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพแต่ไม่เหลือเก็บ (ตาราง 1) ดังนั้น สมาชิกชมรมส่วนใหญ่มีสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจใกล้เคียงกันหรือไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของบรรลุ ศิริพานิชและคณะ (2539, หน้า 104) ที่ศึกษาพบว่าชมรมที่ สมาชิกมีสถานภาพทางการเงินใกล้เคียงกัน จะพบในชมรมผู้สูงอายุในชุมชนหรือหมู่บ้าน

สถานภาพทางการเงินของสมาชิกที่ใกล้เคียงกันนี้ จะทำให้การบริหารชมรมเป็นไปได้ด้วยดี ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องขัดแย้งทางการเงิน

3.3 การบริหารจัดการของชมรม

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารชมรมได้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี แต่ละคนจะได้รับมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปีและต้องออกตามวาระ กรรมการที่พ้นจากวาระแล้วอาจได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการชมรมได้อีกหนึ่งวาระ เมื่อครบกำหนดแล้วกรรมการชุดนั้นต้องออกตามวาระจะเป็นกรรมการอีกต่อไปไม่ได้ ซึ่งการผลัดเปลี่ยนกรรมการชมรมอยู่เสมอจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการหล่อหลอมให้เกิดเจตนาารมย์ที่มีต่อชมรมผู้สูงอายุร่วมกันและการเรียนรู้ย่อมส่งผลให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งมากขึ้น (สมพันธ์ เตชะอธิกและวิเชียร แสงโชติ, 2538, หน้า 3-9) และจากการสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารชมรมพบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก (ตาราง 13) โดยให้เหตุผลว่าคณะกรรมการบริหารชมรมเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ เคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่นและให้การช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่ดี (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2521, หน้า 60-61) ส่งผลให้สามารถบริหารจัดการนำมาสู่ความสำเร็จของกลุ่ม ดังพนม ลัมอารีย์ (อ้างใน อัญชลี พรประสาผล, 2543, หน้า 123) ได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร สามารถสังเกตได้จากคุณภาพของผู้นำในองค์กรนั้นๆ ดังนั้นหากผู้นำมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ย่อมมีส่วนสนับสนุนให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือเข้มแข็งในที่สุด

ระเบียบข้อบังคับของชมรมเกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก จากการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการพบว่า ระเบียบข้อบังคับของชมรมสามารถควบคุมให้สมาชิกส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกติกาของกลุ่ม ส่งผลให้ชมรมสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือเราอาจเรียกระเบียบข้อบังคับดังกล่าวว่าเป็นปทัสถานของกลุ่ม คือกฎเกณฑ์ที่สมาชิกกลุ่มพึงปฏิบัติตามเพื่อที่จะทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปได้ด้วยความราบรื่น หากสมาชิกกลุ่มใดไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษจากกลุ่ม เช่น การได้รับการตำหนิและในทางกลับกันผู้ใดที่ทำตามปทัสถานจะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ซึ่งปทัสถานของกลุ่มดังกล่าวถือว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญของกลุ่มด้วย (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2542, หน้า 299-300) และจากการศึกษาพบว่า การลงโทษสมาชิกชมรมที่ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชมรมนั้น ไม่ได้เคร่งครัดจนเกินไป นอกจากจะทำการตักเตือนมากกว่าที่จะพิจารณาลงโทษกันอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับบรรลุ ศิริพานิช และคณะ (2539, หน้า 166) ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ถ้าระเบียบข้อบังคับของชมรมเคร่งครัดมากเกินไป จะทำให้สมาชิกไม่

อยากเข้าร่วมกิจกรรม แต่ขณะเดียวกันถ้าไม่มีระเบียบข้อบังคับเลยจะทำให้ชมรมขาดระเบียบและเอกภาพก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการได้ นอกจากนี้ อูยา ศาสตร์ภักดี (2536, หน้า 166) ศึกษาพบว่า ความรู้สึกที่มีต่อระเบียบข้อบังคับของชมรมผู้สูงอายุที่มีความเคร่งครัด มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรม ในประเด็นระเบียบข้อบังคับที่ทางชมรมผู้สูงอายุวัดคำใน ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งคือความโปร่งใสในด้านการเงิน โดยหลังจากสิ้นเดือนธันวาคมของทุกปี จะมีการแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมอย่างน้อย 3 คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบสถานะทางการเงินของชมรมและทำรายงานให้สมาชิกทราบ ทั้งนี้เนื่องจากความไม่โปร่งใสทางการเงิน อาจเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มได้ (จารุภรณ์ เกษะทัต อังโนแสง ขาวแก้ว, 2543, หน้า 39-40)

การดำเนินกิจกรรม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าชมรมได้จัดกิจกรรมหลายประเภทเช่น กิจกรรมการตรวจสุขภาพให้กับสมาชิก กิจกรรมทางด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ กิจกรรมฉายภาพยนตร์ กิจกรรมร้านค้าสวัสดิการชมรมและ กิจกรรมการกุศลต่างๆ การจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบรรลุ ศิริพานิชและคณะ(2539, หน้า 109) ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่าการดำเนินกิจกรรมถือว่าเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ จะจัดกิจกรรมอะไรนั้นให้สอดคล้องกับความประสงค์ของสมาชิกเป็นหลัก นอกจากนี้จุฑาทิพย์ อภิรมย์ (2537, บทคัดย่อ) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุไว้ว่า การจัดกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน แต่ละชุมชนไม่ควรเป็นกิจกรรมสำเร็จรูป ซึ่งการจัดกิจกรรมในชมรมถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังพบว่า ชมรมผู้สูงอายุวัดคำในได้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงระบบความคิดของกลุ่มในการมองปัญหาและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง (สมพันธ์ เดชะอริกและวิเชียรแสงโชติ, 2538, หน้า 3-9)

สำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุวัดคำใน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีหลายหน่วยงานด้วยกันทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและนอกชุมชนบนพื้นฐานของความต้องการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชมรมสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ การดูแลเอาใจใส่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การให้ความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของจาคอปสัน (อังกะวันทนี วาสิกะสินและคณะ, 2541, หน้า 103) ที่ได้จำแนกการสนับสนุนเป็น 3 ประเภท คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ เป็นพฤติกรรมที่ทำให้บุคคล

เกิดความสบายใจรวมทั้งได้รับการเอาใจใส่และให้ความมั่นใจ การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและการสนับสนุนทางด้านสติปัญญา เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ การสนับสนุนดังกล่าวก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในกลุ่มคณะกรรมการบริหารชมรม ได้นำความรู้มาใช้ในการบริหารจัดการชมรม จนสามารถพึ่งตนเองได้จนถึงทุกวันนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญๆ ที่ต้องพิจารณาหลายประการด้วยกัน เช่น สถานที่ทำการชมรมควรขึ้นอยู่กับความพร้อมและความต้องการของสมาชิก โดยยึดหลักให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิกและสมาชิกชมรมควรมีช่วงอายุที่หลากหลาย ตั้งแต่ยังไม่ถึง 60 ปี ไปจนถึง 80 ปีขึ้นไป โดยให้มีกลุ่มอายุที่เข้มแข็งจำนวนพอสมควร เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานของชมรม
2. สมาชิกชมรมต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรม เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
3. การดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. รูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชมรม ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยให้สมาชิกชมรมเป็นผู้กำหนดความต้องการด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐาน สำหรับชมรมผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็ง ว่าควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามมาตรฐาน
2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างคุณภาพชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้และชมรมที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ